[2020] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 761

ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ
ਬਨਾਮ
ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ
(ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) 40 ਦਾ 2020)
ਜਨਵਰੀ 29, 2020
[ਆਰ. ਬਨੁਮਤੀ, ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ
ਅਤੇ ਏ.ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਆਰਟਸ. 32, 72 ਅਤੇ 161 – ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਏ ਗਏ ਕੈਦੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ – ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਮੀਖਿਆ – ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਨਿਰਭਯਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪੀੜਤਾ ਦੇ ਗੈਂਗ ਰੇਪ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ 'ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ – ਯਾਚੀ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਉਪਾਯ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 14.01.2020 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਆਰਟ. 72 ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਆਰਟ. 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਹੀਂ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਰਾਹੀਂ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ – ਯਾਚੀ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਵੱਲੋਂ 15.01.2020 ਨੂੰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ 17.01.2020 ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ – ਯਾਚੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ: (i) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੇ ਗਏ; (ii) ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰੁਖ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ; (iii) ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਿਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; (iv) ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਵਰਗੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ; (v) ਯਾਚੀ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਾ ਕਰਨਾ – ਫੈਸਲਾ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟਸ. 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਸੀਮਿਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ—ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਨੋਟ ਵਾਲੀ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ – ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ – ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਯਾਚੀ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਸੁਥਰੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ – ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਲਾਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ – ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ – ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ – ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ – ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ, ਸਮੀਖਿਆ/ਇਲਾਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਸਮੇਤ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ – ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਹੋਰ, ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀਨ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੰਮ

ਕਰੇਗਾ – ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਲਾਗੂ ਸੀ – ਜਿਹਨਾਂ ਤੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੋਗੇ ਗਏ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਨਾਰਾਇਣ ਦੱਤ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਏਪੁਰੂ ਸੁਧਾਕਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ & ਓਰਸ. ਅਤੇ ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟ. 72/161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਉਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ – ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੋਗੇ ਗਏ ਦੁੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟ. 72 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੇ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ HTML ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤਾਂ. ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ html ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਦਲਾਵ ਦੇ ਵਾਪਸ ਕਰੋ।

ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609 (6); ਬਿਕਾਸ ਚੈਟਰਜੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2004) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 634 (14); ਏਪੁਰੂ ਸੁਧਾਕਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 161 : [2006] 7 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 81 (16) – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮੁਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2017] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 (2); ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494 : [1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 392 (6); ਦੇਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 195 : [2013] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 676 (10); ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (1989) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 204 : [1988] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1102 (11); ਸਤਪਾਲ ਬਨਾਮ

ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਟੇਟ (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 170 : [2000] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 858 (14); ਨਾਰਾਇਣ ਦੱਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2011) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 : [2011] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 983(16); ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1981) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 107(26); ਨਾਰਾਇਣ ਦੱਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2011) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 : [2011] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 983 (31) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2017] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 609 ਪੈਰਾ 6, 11 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 392 ਪੈਰਾ 6, 27 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 676 ਪੈਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1988] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1102 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ

[2000] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 858 ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2004) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 634 ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 14 ਵਿੱਚ

[2006] 7 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 81 ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 16, 31 ਵਿੱਚ

[2011] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 983 ਪੈਰਾ 16, 31 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(1981) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 107 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 26 ਵਿੱਚ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਓਰੀਜੀਨਲ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰਬਰ 40 ਦਾ 2020.

ਮਿਸ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਿਸ ਰੇਬੇਕਾ ਜੌਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਮਿਸ ਵ੍ਰਿੰਦਾ ਗਰੋਵਰ, ਸਿਧਾਰਥ ਸ਼ਰਮਾ, ਮ੍ਰਿਗਾਂਕ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਮਿਸ ਨੈਸਲੀਨਾ ਪਾਠਕ, ਹਰਸ਼ ਬੋਰਾ, ਮਿਸ ਰਤਿਕਾ ਐਪਨੇਂਡਰ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਾਵਿਤਾ ਕਸ਼ਯਪ, ਮਿਸ ਜੋਸ਼ਿਕਾ ਸਰਾਫ, ਗੌਤਮ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਮਿਸ ਸਾਕਸ਼ੀ ਬੰਗਾ, ਮਿਸ ਤਨਿਮਾ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਐਸ.ਜੀ., ਚਿਰਾਗ ਐਮ. ਸ਼ਰੋਫ, ਮਿਸ ਸੁਪ੍ਰਿਯਾ ਜੂਨੇਜਾ, ਮਿਸ ਸਵਾਤੀ ਘਿਲਡਿਯਾਲ, ਕਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਜਿਤੇਂਦਰ ਕ੍ਰ. ਝਾ, ਮਿਸ ਸੀਮਾ ਕੋਸ਼ਵਾਹ, ਐਸ. ਨਾਯਨਮ, ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਭਾਰਤੀ, ਮਿਸ ਵੰਦਨਾ ਰੰਜਨ, ਰਜਤ ਨੈਰ, ਬੀ.ਵੀ. ਬਾਲਰਾਮ ਦਾਸ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਆਰ. ਬਾਨੂਮਤੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.

ਇਹ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ - ਇੱਕ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੈਦੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ:-

ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ;NONE

ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰੁਖ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ;NONE

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਬੰਦੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ;NONE

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਵਰਗੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਅਤੇ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ; ਅਤੇNONE

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਾ ਕਰਨਾ।NONE

2. ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਿਰਭਯਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕੈਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 16.12.2012 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੀ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤਾ ਨਾਲ ਗੈਂਗਰੇਪ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 13.09.2013 ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 13.03.2014 ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 05.05.2017 ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 05.05.2017 ਵਿੱਚ ਮੁਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ

(2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਤਰਕਾਂ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਘਟਾਉਣ ਜਾਂ ਨਰਮੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਕਿ ਘਟਨਾ ਬਰਬਰ ਸੀ ਅਤੇ "ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਲੇ" ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।“ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲੇ”। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 09.07.2018 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯਾਨੀ 18.12.2012 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਵਸੰਤ ਵਿਹਾਰ ਪੀ.ਐਸ. ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 413/2012 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੱਕ 14.01.2020 – ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

3. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ 14.01.2020 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 161 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਰਾਹੀਂ। ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਮਾਤਰ ਰੋਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਲੀਗਲ, ਜੇਲ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਅੱਗੇ ਭੇਜੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਮਾਤਰ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਜੇਲ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ (ਜੇਲਖਾਨਾ) ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਜਿਸ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਏ ਦੇਣ ਲਈ ਸਥਿਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਦਯਾ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

4. ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, 15.01.2020 ਨੂੰ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 – ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੇ 15.01.2020 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 16.01.2020 ਨੂੰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2-ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਆਫ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ 17.01.2020 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਸਿੱਖਿਆ ਜੱਜ ਨੇ 17.01.2020 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਐਗਜੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ 01.02.2020 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

5. ਚੂੰਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, 17.01.2020 ਨੂੰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ, ਸਕੱਤਰ ਹੋਮ ਵਿਭਾਗ, ਸਰਕਾਰ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਹੋਮ ਵਿਭਾਗ, ਯੂ.ਓ.ਆਈ ਅੱਗੇ ਆਵੇਦਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਗਏ। 20.01.2020 ਨੂੰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ, ਸਕੱਤਰ ਹੋਮ ਵਿਭਾਗ, ਸਰਕਾਰ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਹੋਮ ਵਿਭਾਗ, ਯੂ.ਓ.ਆਈ ਅੱਗੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ ਆਵੇਦਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਯਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਗਏ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਵੇਦਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ ਆਵੇਦਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 20.01.2020 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ 20.01.2020 ਤੋਂ 23.01.2020 ਦੇ

6. ਮਿਸ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਯਾਚੀ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਰੇ

ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਗੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਭੇਜਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਮਿਤੀ 14.01.2020 ਤੋਂ ਸੱਚਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ 'ਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਲਾਵਾ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494 'ਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿਚ, ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਯਾਚੀ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

7. ਯਾਚੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਖੰਡਨਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਮਿਸਟਰ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 23 ਅਤੇ 24.2 ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਾਰੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਗੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੁਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬਾਰੇ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ [ਆਰ. ਬਾਨੁਮਤੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ] ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ।ਜਨਰਲ, ਜੇਲਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਹਵਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਜੁਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੀ ਜਲਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਜਦਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਜਲਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਨ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

8. ਅਸੀਂ ਮਿਸ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਾਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ।

9. ਇਸ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ 17.01.2020 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਸੁਥਰੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

10. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ, ਰਾਹਤ, ਵਿਰਾਮ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ, ਮਾਫ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72(1)(ਸੀ) ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੇਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 161 ਅਧੀਨ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਅਪਰਾਧ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਅਸਰ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਦੇਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੀ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 195 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ

ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

11. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1989) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 204 ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:-

“14. ਦੋਵੇਂ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਗਰਿਮਾਮਈ ਲੋਕਾਂ ਯਾਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਲੇਖ 72/161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ/ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਯਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਕੰਮ ਹੈ ਯਾਨੀ ਇਸਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ, ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਬੇਰੋਕ ਹੈ।”

19. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਲੇਖ 161 ਅਧੀਨ ਗਵਰਨਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਦਯਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਲਾਸਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਮਾਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72/161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਮਦਦ 'ਤੇ ਵਰਤਣਾ ਹੈ।”

12. ਕਿਹੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ ਇੱਕ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ (25) ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ “ਕਿਹੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਸੀਮਿਤ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ।” 13. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀਮਿਤ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

"22. ..... ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 72/161 ਅਧੀਨ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀਮਿਤ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1989) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 204, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 498, ਸਵਰਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1998) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75, ਸਤਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 170 ਅਤੇ ਬਿਕਾਸ ਚੈਟਰਜੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2004) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 634.)"

14. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਸਵੀਕਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 170 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਕਾਸ ਚੈਟਰਜੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2004) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 634 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

"9. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਤਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 170 ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਆਧਾਰ ਮੁੜ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: (i) ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਿਨਾਂ ਖੁਦ ਅਨੁਚਛੇਦ 161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ; ਜਾਂ (ii) ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ; ਜਾਂ (iii) ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਲਾਏ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ; ਜਾਂ (iv) ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ

ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ; ਜਾਂ (v) ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਚਛੇਦ 161 ਅਧੀਨ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

10. ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਉੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਧਿਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਘ ਦੇ ਉੱਚਤਮ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀਨ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਠੀਕ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਜਿਤਨੀ ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤਨੀ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।" 15. ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਹਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਬਿਕਾਸ ਚੈਟਰਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

"8. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 72 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਅਧਾਰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1981) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 107 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਤਾਰਕਿਕ, ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਜਾਂ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

16. ਐਪਨਾਰੂ ਸੁਧਾਕਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 161 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

"34. ਇਸ ਲਈ, ਸਥਿਤੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੇਖ 72 ਜਾਂ ਲੇਖ 161 ਅਧੀਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

(a) ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(b) ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਹੈ;

(c) ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(d) ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ;

(e) ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਮਨਮਾਨੀਪਣ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਹੈ।

35. ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਗਏ; ਇੱਕ ਮਾਫੀ/ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਸਬੰਧੀ ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਮਾਫੀ/ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਬੰਧੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕਸਰਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।" [ਆਰ. ਬਾਨੂਮਤੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਰਾਇਣ ਦੱਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2011) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353. ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

17. ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:-

(a) ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਦਿਮਾਗ ਲਾਏ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(b) ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਹੈ;

(c) ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਬਾਹਰਲੇ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(d) ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ; ਅਤੇ

(e) ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਿਤ ਹੈ।

18. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਆਓ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਅਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:-

(i) ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣਾ;

(ii) ਨਾਮਮਾਤਰ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟੈਂਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ;

(iii) ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਪੀੜਾ;

(iv) ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ;

(v) ਦਿਮਾਗ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

19. ਰੀ: ਵਿਵਾਦ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ:- ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਈ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। 14.01.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਨੈਕਸਚਰ ਪੀ/2 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ (i) ਮੁਕੇਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗੇ ਲਾਲ ਦਾ ਨਾਮਮਾਤਰ ਰੋਲ; (ii) ਤਾਜ਼ਾ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ; (iii) ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ; ਅਤੇ (iv) ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅੱਗੇ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ (i) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 45 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟ; (ii) ਓਡੋਂਟੋਲੋਜੀ ਰਿਪੋਰਟ; (iii) ਧਾਰਾ 154 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ; (iv) ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਅਤੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਗੇ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ

ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

20. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਏਪੁਰੂ ਸੁਧਾਕਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਏ.ਪੀ. (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 161 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:-

"24.2. …… ਏਪੁਰੂ ਸੁਧਾਕਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਏ.ਪੀ. (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 161 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

……

35. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਗਏ; ਇੱਕ ਮਾਫ਼ੀ/ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਮਾਫ਼ੀ/ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਕੁਝ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕਸਰਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।

103. …… ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡਾਂ/ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਯਾਨੀ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ, ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਮੰਗੇ।" [ਆਰ. ਬਾਨੂਮਤੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

21. ਐਨੈਕਸਚਰ ਪੀ/2 ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਕਿ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ, ਤਿਹਾੜ ਵੱਲੋਂ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਇੰਚਾਰਜ (ਕਾਨੂੰਨੀ), ਜੇਲ ਮੁਖੀਆਲਾ, ਤਿਹਾੜ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਚਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਰਥਾਤ (i) ਮੁਕੇਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗਰੇ ਲਾਲ ਦਾ ਨਾਮਾਂਕਿਤ ਰੋਲ; (ii) ਤਾਜ਼ਾ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ; (iii) ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ; ਅਤੇ (iv) ਐਨੈਕਸਚਰ ਪੀ/2 ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ, ਤਿਹਾੜ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀ ਸਨ।

22. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਤਰੁਘਨ ਚੌਹਾਨ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ (23) ਅਤੇ (24.2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ 17.01.2020 ਨੂੰ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਨੋਟ ਵਾਲੀ ਫਾਈਲ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 15.01.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਕਵਰਿੰਗ ਲੈਟਰ ਤੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਗ□ਹ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ (ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ) ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਰਥਾਤ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਅਤੇ ਸਾਫ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਯਾਚੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੀਖਿਆ/ਇਲਾਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਯਾਚੀ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਤਿਹਾਸ, ਯਾਚੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨਾਲ

ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੋਟ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੁਆਰਾ, ਅਸੀਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

23. ਜਿਵੇਂ ਕਿ (i) ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 45 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟ; (ii) ਓਡੋਂਟੋਲੋਜੀ ਰਿਪੋਰਟ; (iii) ਸੈਕਸ਼ਨ 154 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ; (iv) ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਅਤੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਮਰਨ ਬਿਆਨ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਯਾਚੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯਾਚੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹਰ ਇੱਕ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਯਾਚੀ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੈਰਿਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

24. ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ:- ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਤਿਹਾੜ ਨੇ ਨਾਮਮਾਤਰ ਰੋਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਨਾਮਮਾਤਰ ਰੋਲ ਦੇ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 23 ਵਿੱਚ "ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਯਾਚੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਹੀ ਸਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਯਾਚੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਛਤਾਵੇ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿ ਯਾਚੀ ਸੁਧਾਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ। ਯਾਚੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 23 ਖਾਲੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ, ਕੇਂਦਰੀ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਰਾਏ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦੀ ਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਯਾਚੀ ਨੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

25. ਨਾਮਮਾਤਰ ਰੋਲ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 23 ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਉੱਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ" ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਲਮ ਨੰਬਰ 23 ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ "ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ" ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਪਣੇ ਰਿਮਾਰਕਸ/ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾ ਕਰੇ।
26. ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਤ ਬਿੰਦੂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ "ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼" ਕਹਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

(i) ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਮਰ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਘਾਟਾ)।

(ii) ਕੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ?

(iii) ਕੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਾਜ਼ਾ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਔਚਿਤ ਹੈ?

(iv) ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਸਜ਼ਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ?

(v) ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਤੀਜੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?

(vi) ਕੀ ਗੈਂਗ ਮਰਡਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

(vii) ਕੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ?

ਯਾਚੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਯਾਚੀ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1981) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 107 ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਿਕਾਸ ਚੈਟਰਜੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸੱਤਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

27. ਯਾਚੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਇੱਕ ਅੱਧੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494 ਅਤੇ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

28. ਇਹ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿ ਜੇਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30(2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੈਦੀ ਵਿਛੋੜਾ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ "ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਧੀਨ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੇਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30(2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੈਦੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਚੌਹਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

“90. ਇਸ ਲਈ, ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ, ਭਾਵੇਂ ਮਾਮੂਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਰਮ ਅਤੇ ਸੋਧੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ “ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ” ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30 ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 30(2) ਅਧੀਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ “ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਧੀਨ” ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ “ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਧੀਨ” ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਅਪੀਲਤ ਸਜ਼ਾ ਦੁਆਰਾ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੋਵੇ, ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 30 ਉਸ ਨੂੰ ਢੱਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਦਯਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੁਲਝਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਟੇਅ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਤਰਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਧਾਰਾ 30(2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੈਦੀ ਵਿਛੋੜਨ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥ ਦੇ ਅਧੀਨ। “ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਧੀਨ” ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ “ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੇਠਾਂ”।

29. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ 08 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 09 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਇਕਾਈ ਕਮਰੇ ਅਤੇ ਬੈਰਕਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਕਤ ਇਕਾਈ ਕਮਰਾ ਹਵਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਲਾਖਾਂ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ/ਇਕਾਈ ਸੈੱਲ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕਾਈ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕੈਦੀ/ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494 ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
30. ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਭੋਗਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ:- ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ, ਯਾਚੀ ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀ ਨੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 33. ਯਾਚੀ ਨੇ 08.01.2020 ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜੀ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 14.01.2020 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਯਾਚੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 161 ਅਧੀਨ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 14.01.2020 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਸਮੇਤ 15.01.2020 ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਕੀਤਾ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਸਮੇਤ 16.01.2020 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਕੀਤਾ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ 17.01.2020 ਨੂੰ ਯਾਚੀ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

34. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਬਿਕਾਸ ਚੈਟਰਜੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀਨ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਨੋਟ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ, ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਯਾਚਿਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਨ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

35. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72/161 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 72/161 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਨ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣੀ ਸੀ।

36. ਨਤੀਜਤਨ, ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਯਾਚਿਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਦਯਾ ਯਾਚਿਕਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate